

UGARITSKÁ KONKORDANCE

Petr Zemánek, Ugaritischer Wortformenindex (= Lexicographia Orientalis, 4) Hamburg, Buske 1955, XII + 294 stran.

Význam ugaritských textů pro studium Starého zákona je všeobecně uznáván. Jejich přínos vysvětluje Miloš Bič v práci *Ze světa Starého zákona* (Praha, Kalich 1985), I., str. 56–60.

Údaje o ugaritských nálezích na pahorku Rás Šamra v severní Sýrii a jejich použití pro výklad Starého zákona jsou uvedeny v článku *Ugaritská báseň o narození dvou bohů*, *Religio* 2, 1994, 53 až 69, zvl. 53–57; na str. 67–68 je bibliografie.

Autora tohoto článku a této recenze přivedl k ugaritským textům profesor Slavomil Daněk. Zabýval se jimi zvláště v posledních letech svého života. Zmínil se o nich též ve své závažné stati *Verbum a fakta Starého zákona*, uveřejněné v Ročence Husovy bohoslovecké fakulty roku 1937 (přetisk: Slavomil Daněk, *Vybrané studie*, Praha, Kalich 1977, 33–49, viz str. 35 a pozn. 12, str. 43 a pozn. 41).

Profesor Bič upozorňuje (viz str. 59 až 60), že některé dřívější teorie je potřeba opravit na základě dalších ugaritských textů a výkladů. K tomu je nezbytná znalost starého kanaánského ugaritského jazyka. Patří mezi jazyky starých pramenů důležitých pro biblické studie, viz, *Ad fontes!*, *Stav a perspektivy studia náboženství v Československu*, (Brno, společnost pro studium náboženství 1990), 165–172, zvl. 166–167.

Starý kanaánský jazyk ugaritských textů z 14. a 13. stol. př. Kr. je užitečný pro porozumění hláskovému systému biblické hebrejštiny. Struktury ugaritských básní pomáhají osvětlit mnohé

rysy hebrejské biblické poezie. Údaje o kanaánském náboženství, o božích a obřadech umožňují lépe porozumět některým biblickým oddílům.

Profesor Daněk též nabádal studenty, aby hojně a účinně používali biblické konkordance. Tak budou lépe poznávat používání a smysl slov v jejich souvislostech.

Zemánkův seznam slovních tvarů lze považovat za konkordanci. Tímto výrazem se označují abecedně uspořádané seznamy slov v textech a jejich souborech. Ovšem ti, kdo pracují s konkordancemi biblických textů v původních jazycích a v starých i nových překladech, nalézají slova v kontextu, nikoli izolovaná. Zemánek uvádí jen jednotlivé slovní tvary, pro jejich umístění v textech je potřeba použít jeho přesné údaje o textech, sloupcích a řádcích.

Biblické konkordance uvádějí jako hesla základní tvary slov, jež jsou citována ve svých různých tvarech, jen v některých hebrejských konkordancích též podle tvarů uspořádána. V ugaritské konkordanci jsou jako hesla tvary v textech doložené, často i ve spojení s jednopísmennými částicemi. Takové uspořádání vyžaduje jednak systém ugaritského písma vyjadřující – s výjimkou tří zvláštních znaků pro samohlásky – jen souhlásky, jednak stav ugaritských hliněných klínových tabulek, jež jsou velice poškozené a na mnohých místech těžko čitelné.

Ugaritský slovní index připravil dr. Petr Zemánek, jenž vyučuje arabštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy,

v pracovním oddělení pro Starý Přední Východ. Použil k tomu účinně tamní počítače.

V předmluvě (str. IX) Zemánek oceňuje význam ugaritských textů pro literaturu a její ohlas v Bibli a též pro abecední klínové písmo. Pro konkordanci použil standardní edici, kterou připravili M. Dietrich, O. Lorentz a J. Sanmartín, *Die keilalphabetischen Texte aus Ugarit...* (Neukirchen-Vluyn 1976). Použil též texty nalezené na *Rás ibn Hání*, na pobřeží jižně od *Rás Šamra*, v letech 1977, 1978, 1983 a 1984, jež vydali P. Bordreuil a A. Caquot.

Pro tyto edice se obvykle, též zde, používají zkratky *KTU* a *RIH*. V technických poznámkách (X) Zemánek uvádí, že cituje tyto edice. Pro přepis (transliteraci) klínových písemných znaků používá systém a pořadí podle knihy, kterou napsal J. Huehnergard (Atlanta 1987). Před písmennými znaky jsou znaky pro číslice 1–10 (viz též str. 1–4). Na konci seznamu je písmeno *x*, které používá Zemánek pro písmena nejistá. Ze seznamu je potřeba vypustit písmeno *j*, které se tam dostalo malým omylem v *KTU* (viz str. 132). Jak je tomu obvyklé v moderní literatuře, pořadí 30 původních písmen se neřídí ugaritskými abecedními tabulkami, nýbrž pořadím abecedy hebrejské, k jejímž písmenkům jsou přiřazena foneticky příbuzná písmena ugaritská.

Slovní hesla v indexu (str. 1–294) jsou vytištěna velmi zřetelně tučnými kurzivními písmeny. Též písmena poněkud nejistá, zastíněná černými drobnými tečkami a písmena doplněná v hranatých závorkách jsou kurzivní. Tím se liší tento index od obvyklého způsobu, podle něhož se písmena nejistá a rekonstruovaná přepisují rovnými písmeny.

U hesel jsou odkazy k *KTU* a *RIH*; k číslům textů a sloupcům a řádkům. Na konci je uváděn počet výskytů.

Podle použitých edic jsou do indexu zařazena též akkadská a churijská slova v abecedním písmu; nejsou zvláště jako taková označena. A v indexu jsou též akkadská slova psaná slabičnými klínovými znaky a znaky slovními (logogramy), např. *ga-bu-bu*, *GAL* (str. 69).

Zemánek pečlivě sleduje své předlohy, *KTU* z roku 1976 a *RIH*, též v rozdělování slov. V ugaritských abecedních textech jsou slova oddělována malými svislými klínovými znaky, avšak nikoli důsledně. Tam, kde jsou jednopísmenné částice předcházející slova odděleny znakem přepisovaným pomocí tečky, jsou slova v indexu oddělena, např. *w.ank* ‚a já‘ (*KTU* 1.1-III, 16), na str. 88 a 17. Avšak též slova neoddělená v předlohách (*KTU* 2.3, 10; *RIH* 78/12, 8), *wank*, jsou v indexu otištěna společně (str. 93).

Uživatelé indexu tedy budou náležitě sledovat jednopísmenné částice před slovy, spojku *w*, předložky *l*, *b*, *k*, a předpony slovesných tvarů, jako *y-*, *t-*, *n-*.

Ugaritský slovní index budou moci úspěšně užívat ti, kdo budou znát alespoň základy ugaritského tvarosloví a tvoření slov. Není vždy možné získat tyto znalosti účastí na univerzitních kurzech. Pro jejich účastníky a se zvláštním ohledem na samouky připravil autor této recenze základní mluvnici, *A Basic Grammar of the Ugaritic Language* (Berkeley–Los Angeles–London, University of California Press 1984). Uvádí též do studia vybraných textů; glosář k nim a obsáhlá bibliografie mohou pomoci v dalším studiu.

Ugaritský slovní index poskytuje bohatý materiál pro zjišťování gramatic-

kých i sémantických funkcí slov a jejich tvarů. Ovšem je potřebí zařazovat je do textových souvislostí. Pro poetické a obřadní texty, důležité pro biblická studia, k tomu poslouží *KTU*, zvláště první oddíl této edice.

Zemánkův index je založen na jejím prvním vydání z roku 1976. V témže roce jako index, 1995, vyšlo druhé vydání *KTU*, připravené týmiž editory, s názvem *The Cuneiform Alphabetic Texts...* (Münster, Ugarit-Verlag). Je v něm o 67 textů více než v prvním vydání. Recenzi druhého vydání uveřejní *Archiv Orientální*. Slovní index

k druhému vydání vyšel roku 1996 též v Münsteru, s titulem *Word-List*.

Zemánkův index bude nadále užitečný pro ty, kdo se zabývají ugaritskými texty v jejich vztazích k Starému zákonu. Poetické a obřadní texty nově zařazené do *KTU* (2), 1.163-176, jsou vesměs použity v Zemánkově slovním indexu.

Zemánkova přehledná a spolehlivá příručka může zvláště metodou použitou pro její přípravu sloužit za vzor podobným pomůckám užitečným pro studium biblických textů.

Stanislav Segert

MISKOTTEHO PRVOUKA

Kornelis Heiko Miskotte: Biblická abeceda. Přeložili ThDr. Miloslav Hájek a Mgr. Jan A. Dus. Vydal Eman, Heršpice 1996, 255 stran, náklad 1500 výtisků, cena neuvedena.

Koncem roku 1996 vydalo heršpické nakladatelství EMAN knihu nizozemského teologa Kornelise Heiko Miskotteho *Biblická abeceda*. S více než půlstoletým zpožděním může nyní poprvé český čtenář sám usednout do lavice při hodině učitele věhlasného, ale u nás doposud pouze citovaného. Jak už tomu bývá, když pověst zdaleka předchází skutečnost, mohou pak tuto přivítat představy a očekávání, jež se se skutečností kryjí jenom zčásti. Neboť čist Miskotteho je lekce trpělivosti, není to běh po holé pláni idejí, ale pracný výstup na horu. A učitel jej, zdá se, žákům nijak zvlášť neusnadňuje.

Miskotte napsal knihu během německé okupace Holandska na počátku čtyřicátých let, když působil jako farář dělnického sboru v Amsterdamu. Několik

let předtím vydal soubor svých přednášek *Edda a Tora* (1939). Nešlo tehdy o práci religionistickou, ale o zprokládání základního směru starogermánské mytologie, která během třicátých let začala v sousedním Německu povážlivě docházet sluchu, a určujících tahů Starého zákona, resp. *Tenachu* (hebr. akronym slov *Tóra, Nevi'im a Ketuvim*, tedy Zákona, Proroků a Spisů, označení, jemuž Miskotte dává přednost před vžitým *Starým zákonem*, jakoby zastaralým a mimo platnost ve srovnání s *Novým zákonem*). Tyto určující tahy Písma, či, jak sám skromně říká, vlastně pouze *předpoklady* toho, o co v Písmu jde, se pro čtenáře, aktivní členy sborů, pokusil vykreslit v knize, o níž zde píší. V širších souvislostech své pojetí biblické víry, jejich předpokladů a důsled-